

thesi, in mechanica, in arte medica &c. d) Investigando rationes proprietatum rei, & rationum rationes, donec deveniatur ad primas: hæ enim simul sumptæ essentia sunt 2) Essentia detecta, formet illius conceptum distinctum determinatum, eundemque terminis claris & certis proponat.

§. 98. Formaturus definitionem nominalem 1) inquiret in essentialia & attributa (68. lit. d) & 97.) 2) Ex his seligat illa, & tot, quot ad conceptum distinctum determinatum requiruntur, & conceptum proponat terminis.

§. 99. Cum omnis definitio fiat resolvendo definitum in conceptus ipsum ingredientibus, & hos claros, patet, cognitionem definitione extensive & intensive perfici. Sed tamen, quæ clariora sunt, quam definitione fieri possint, non debent definiti: multa etiam a nobis non possunt definiti: hæc, si fieri possit, descriptione distinguantur: definitioni enim obscuræ, & incertæ semper præferenda est descriptio clara, & certa.

SECTIO IV.

DE

DIVISIONE.

§. 100.

Conceptuum in aliquo conceptu contentorum (40.) enumeratio est *partitio* (Abtheilung). E. g. Con-

Conceptus legis continet in se 1) conceptum superioris, 2) decreti &c.

§. 101. Conceptuum sub aliquo conceptu contentorum enumeratio est *divisio logica* (eine logische Eintheilung). Si sit conceptuum sub alio immediate contentorum enumeratio, est *divisio logica stricte talis*; si mediate contentorum, est *logica latius sumta*. Conceptus superior (42.) *divisum*, conceptus inferiores *membra dividenda* dicuntur; id, cujus respectu inter se differunt, fundamentum divisionis est (der Eintheilungsgrund).

§. 102. Potest idem ex diversis fundamentis dividi: sic ortæ divisiones *condivisiones* sunt (Nebeneintheilungen); in iis *divisum condivisum*, & membra *dividentia condividentia* dicuntur. E. g. Conceptus dividuntur 1) ratione objectorum, in communes & singulares; 2) ratione modi representandi, in claros & obscuros; 3) ratione ortus, in conceptus per sensum, per abstractionem, per combinationem. Objecta, modus representandi, ortus, fundamenta divisionum sunt.

§. 103. Si quod membrum dividens iterum dividatur, divisio hæc *subdivisio* est (Untereintheilung). Cujus *divisum subdivisum*, & membra *subdividentia* dicuntur. E. g. Conceptus clarus alius est distinctus, alius confusus.

§. 104. Requisita divisionis sunt:

- 1) sit adæquata. Nam divisio est enumeratio conceptuum sub alio contentorum;
hinc

hinc omnium; debent ergo membra singula enumerari. Hæc simul sumta nec deficere possunt a diviso, nec ipsum excedere: nam si deficiant, non sunt singula membra divisi; si excedant, jam unum, aut alterum patet latius, quam ipsum divisum; hinc sub hoc diviso non contineretur. Ex his non valent hæc: status hominis alius animam, alius corpus spectat; & animalium aliud est homo, aliud brutum, aliud substantia.

2) Divisum conveniat singulis membris dividendis. Nam conceptus superior continetur in singulis suis inferioribus (43.). Hinc mala esset divisio legis moralis in obligantem, & non obligantem.

3) Membra dividenda sunt sibi opposita ita, ut unum alteri convenire nequeat. Nam si in uno ea insint, quæ sunt in altero, inter se non differunt; sunt igitur eadem; adeoque non sunt membra dividenda. Ex hac lege non valet hæc: Hominum alii sunt pii, alii impii, alii philosophi.

4) Membra subdividentia non misceantur cum dividendis. Nam præterquam, quod inde oriretur confusio, etiam lex præcedens non servaretur: dum enim membrum dividens subdividitur, fit divisum; hinc singulis sub se contentis convenit; adeoque non daretur in membris singulis oppositio. Peccat hæc: lex alia est naturalis, alia positiva, alia humana.

§. 105. Si in divisione enumerentur membra mediate sub diviso contenta, adeoque subdividentia, fit in eadem *saltus*; qui licitus est, si claritas, aut brevitatis, aut finis institutæ divisionis ita postulent; secus illicitus est. Sic potest valere hæc: lex alia est ecclesiastica, alia civilis.

§. 106. Omnis divisio logica combinatione obtinetur; hinc divisionem facturus 1) assumat notionem, quoniam ideæ dividi non possunt, cum sub se non habeant conceptus inferiores. 2) Inquirat in differentias singulorum conceptuum inferiorum sibi invicem oppositas. 3) Has differentias successive conjungat cum notione, sive dividendo.

§. 107. Si qua in partitione, aut divisione membra dividenda ita disponuntur, ut subordinatio eorundem ob oculos ponatur, habetur *tabella*.

§. 108. Tabellam adornaturus scribat 1) partiendum, aut dividendum. 2) Membra dividenda juxta se collocet. 3) Cuilibet subscribat membra subdividentia. 4) Distinguat dividenda, & subdividentia lineis, aut characteribus diversis, & prima quidem majusculis, altera minoribus. Possunt etiam omnia membra sub se collocari, sed ita tamen, ut accurata fiat per diversa signa distinctio, unoque membro dividente suis subdivisionibus exhausto, repetatur aliud ex adjecto characterem facile dignoscendum.

§. 109. Partitio, & divisio ad ordinem, claritatem, distinctionem, & probationem (96.)
cogni-

cognitionis faciunt; hinc ad eam perficiendam: adjuncta præterea memoriæ maxima sunt. Unde earundem utilitas patet.

CAP. II.

DE JUDICIIS ET PROPOSITIONIBVS.

SECTIO I.

DE

JUDICIIS ET PROPOSITIONIBUS IPSIS.

§. IIO.

Conceptus plures vel sibi conveniunt, vel repugnant. Convenientia & inconvenientia sunt conceptuum aliqua relatio. Cognitio immediata relationis istiusmodi conjuncta cum actu mentis eandem dari adfirmantis est *judicium* (6.). Hoc terminis significatum est *propositio*, enunciatio, thesis (ein Satz).

§. III. Conceptus, cui alius convenire, aut repugnare ponitur, est *subjectum*; ille vero, qui alteri convenire, aut repugnare ponitur, est *prædicatum*. Subjectum & prædicatum partes judicii & propositionis *materiales*, & *extrema* dicuntur. Conceptus convenientiæ *copula* (der Ver-